

Đ I Đ O TAM K PH Đ
TÒA THÁNH TÂY NINH

CH N LÝ

Tác gi NGUY N TRUNG H U

Có trình cho H i Thánh ki m duy t,
y theo Lu t Đ o ngày 12 October 1928

H i Thánh Gi B n Quy n

M C L C

- L i T a
  - I. Đ i Đ o
  - II. Đ o th Tr i
  - III. Tam giáo hi p nh t
  - IV. Tu hành
  - V. Đ c tin
  - VI. Đ c chí thành
  - VII. Lòng bác ái
  - VIII. Th t tình, l c d c
  - IX. Bi n kh
  - X. Đ o Bát Chánh
  - XI. L ng tâm
  - XII. Tam qui, Ng giải
- Danh m c nh ng quy n sách trong k t t p "Đ I Đ O CH N L Ý Y U LU N"

L I T A

Phàm trong ví c Đ o, ng i ch a thông ch n lý, ho c ch a tìm ra ch n lý, lu n bi n t t ph i sai l m, thành ra **ch n lý v n có m t**, song m i ng i m i do theo ki n th c mình mà thích gi i o lý khác nhau, vì v y m i hay xa chánh g c (ch n ng n).

T nh b n ng n èn, c ng thì th p m t th d u, c ng thì chung m t ánh sáng, mà gi i ra ch t , ch l , ch xanh, ch . y c ng b i ng n èn n y ch p bóng trong, ng n kia bóng c, ng n n bóng xanh, ng n n l i bóng .

Lý lu n trong quy n sách "**Ch n lý**" n y s d c ng nh m t bóng èn trong b n bóng t thí trên ó v y. T hay l , xanh hay , ch nh ng cho c p m t tinh i c a quý v cao nh n xem l y.

*Ch n thành ng ý góp nên l i,
Lý lu n d u ai b t nh t l i.
L c gi i Đ o Tr i n ngl chánh,
Biên thành m t b n chút khuyên i.*

Tháng Tám, n m M u Thìn.
NGUY N TRUNG H U

CH N LÝ

I. Đ I Đ O

V n v t trong Càn Khôn, Th Giái u do m t c n b n, m t nguyên lý mà ra (la Cause primordiale). Cái nguyên lý y là khí H Vô. D u cho Tr i Đ t c ng không ngoài cái công l y. Thái C c là ngôi c a Đ c Chí Tôn (Đ ng T o Hóa) mà Thái C c c ng do khí Vô C c (khí H Vô) mà ra. Khí Vô C c l i do ch ng t nh (manifestation) mà bi n thành Thái C c.

Nguyên h i khí H ng Mông (le Chaos) ch a phân phán, là lúc s kh i khí Vô C c, không gian ch m m m t m t. Tho t nhiên có hai l n nguyên l c không bi t g c âu mà ra, nên g i là "H Vô chi khí": m t th tánh cang g i là D ng, m t th tánh nhu g i là Âm. Hai nguyên l c y xung t l n nhau n ra m t kh i l a l ng i là Thái C c (y là ngôi c a Đ c Chí Tôn). Thái C c ng mà sanh l i khí D ng, ng C c r i l i t nh mà sanh khí Âm, t nh C c r i l i ng, ng C c r i l i t nh, c m t ng, m t t nh nh v y mà phân L ng Nghi, gài T T ng, l p thành Bát Quái, r i Bát Quái m i v n chuy n theo m ng l nh c a Đ c Chí Tôn. L n l n kh i l a Bát Quái n t v ng ra mà thành muôn muôn vàn vàn ngôi tinh u, g i là bi n hóa vô cùng. Khi Bát Quái v n chuy n thì không khí th y u chuy n ng mà xoay quanh theo ngôi Thái C c, r i gom thành m t kh i tròn g i là qu Càn Khôn (Le Kosmos). Cái s c không khí v n chuy n càng lâu càng y u b t, thì l i càng dang ra xa, thì qu Càn Khôn l i càng l n r ng ra thêm. L n l n l p không khí bao ngoài v qu Càn Khôn ông c l i mà tr nên dày h n kh i không khí trong.

Sau khi phân ch t ra mà tác thành Càn Khôn, Th Giái, kh i Thái C c vì h t ph n v t ch t mà tr nên nh nhàng h n không khí, o n m i v t lên kh i vòng Càn Khôn mà an ngôi n i ch n tuy t i g i là Ni t Bàn hay là B ch Ng c Kinh>(*1)

Tuy v n, Đ c Chí Tôn chuy n Âm D ng nh khí mà tác thành Càn Khôn, Th Giái, song Ngài c ng không thoát kh i ra vòng Âm D ng. Âm D ng t c g i là Đ o (Nh t Âm, nh t D ng chi v Đ o).

V ch ng ch b n nguyên c a Âm D ng là khí H Vô, c ng g i là khí Tiên Thiên, ngh a là có tr c Tr i Đ t (*ti ng Pháp g i La Substance précosmique, ti ng Ph n g i là Mulaprakriti*). Cho nên sách g i Đ o là "Nh t khí H Vô" có tr c Tr i Đ t. Đ o ã là khí H Vô, có tr c Tr i Đ t, thì Đ o v n t nhiên mà có (la Cause incréée), không tiêu, không di t, không tr c, không sau, xem ch ng th y, lóng ch ng nghe, r ch ng ng, g i l n thì ch che muôn v t, bao hàm c Tr i Đ t, âu âu c ng có, vô l ng vô biên, g i nh thì t trong h t cát, c ng rau, Đ o v n c ng d y y chan ch a. Đ o t c là c

m u nhi m sanh ra v n v t, mà v n lo i, nh t là nh n lo i, c ng nh c m u nhi m y mà tr v ch b n c n, t c là c m u nhi m siêu phàm nh p thánh v y.

Kinh D ch có câu: "L p Đ o Tr i là Âm D ng, l p Đ o Đ t là Cang Nhu, l p Đ o Ng i là Nh n Ngh a". Đ o Tr i là Thiên Đ o, Đ o Đ t là Th Đ o, Đ o Ng i là Nh n Đ o. Làm ng i i c n ph i gi tròn ba Đ o y m i ng hoàn toàn nh n cách.

***

Đ o tuy vô hình, song ph i m n ch h u hình mà th o, vì ph i có cái h u hình m i rõ ng cái vô hình. T nh m t ng i kia mu n t bày ý ki n t t ng mình cho m t ng i khác xa, thì ph i vi t ch ra trên gi y mà g i cho ng i y xem. V n t v n là v t h u hình dùng t ra cái ý ki n, t t ng vô hình v y. Cho nên o nào c ng ph i dùng ch h u hình b o t n tr t t mà truy n o i n y qua i khác. Nh ng s lòng ng i, ho c thái quá, ho c b t c p, không gi o chánh ng lâu dài, nên ph i l p ra lu t l , l phép bó bu c lòng ng i noi theo ó mà tu, mà gi o cho tròn, y g i là Giáo.

Các Giáo nh o Ph t, o Tiên, o Thánh, o Do Thái, o H i H i vân vân, u chia cái giáo lý (doctrine) ra làm hai b ph n: m t ph n h u hình minh minh, b ch b ch d y b c h th a, m t ph n vô hình huy n huy n, bí bí m t truy n cho b c th ng th a. Vì nhi u k vô o không th nào rõ th u ch huy n bí y, nên h th y ai nhi m thâm mùi o mà ph h t vi c i, thì l i chê là ng i "mê tín". N u nh ng k y ra công tìm ki m o lý sâu xa mà h c h i, thì t hi u r ng các tôn giáo u m t g c mà ra, u tôn tr ng m t Ch n lý (la Vérité-Une) u gi ng nhau ch vô hình, ch khác nhau b i ch h u hình mà thôi. Cái h u hình (*2) y s d khác nhau là vì các tôn giáo ph i tùy theo phong hóa và ph ng sanh ho t c a ng i n c mình, ch t u trung c ng gi ng m t ch ngh a r t cao th ng là làm lành, lánh d , hàm d ng tinh th n c u cho linh h n siêu vi t ra vòng t sanh luân chuy n.

***

Đ o là vô vi, Đ i là h u hình. Vô vi và h u hình bu c ph i hi p nhau làm m t m i ng. Có Đ o t c có Đ i, có Đ i t c có Đ o.

Nh m t cây èn: luôn v ng n l a c a nó là v t h u hình, t là Đ i. Còn cái ánh sáng gi i ra là vô vi, t là Đ o. Ng i ta làm cây èn ch ai làm ánh sáng (vô vi), mà h th p èn thì t nhiên có ánh sáng.

Nh m t cái chén: vòng g m ngoài là v t h u hình, t là Đ i. Còn cái lòng tr ng trong là vô vi, t là Đ o. Ng i ta làm cái chén ch không làm cái lòng tr ng gi a (vô vi), mà h làm cái chén thì cái lòng tr ng gi a t nhiên ph i có.

Nh m t cái c a: Luôn v a khuôn v a cánh c a là v t h u hình, t là Đ i. Còn cái kho ng tr ng vô ra là vô vi, t là Đ o.

Ng ỉ ta làm cái c a ch không làm cái kho ng tr ng y (vô vi), mà h làm cái c a, thì cái kho ng tr ng y t nhiên ph ỉ có.

Nh m t cái bánh xe: luôn v v ành tròn và cái hoa c ỉ là v t h u hình, t là Đ ỉ. Còn cái l tra c t vào cho bánh xe quay là vô vi, t là Đ o. Ng ỉ ta làm cái bánh xe ch không làm cái l c t (vô vi), mà h làm cái bánh xe, thì cái l c t y t nhiên ph ỉ có.

Cây ền, cái chén, bánh xe, cái c a là v t h u vi. Ng ỉ ta s d ch t o m y v t y là l ỉ d ng cái ch vô vi c a nó mà thôi. y v y Đ o quý tr ng cho Đ ỉ là d ỉ ng nào? Ng ỉ không Đ o ch ng khác nào có ền mà không bi t th p cho ra ánh sáng, có chén mà không bi t ch ng n c, có c a mà không ch a kho ng tr ng thì làm sao mà ra vô c, có bánh xe mà không ch a l c t thì làm sao bánh xe quay c?

***

Đã bi t r ng Đ o nào c ng tôn tr ng ông T Giáo mình trên h t, nh ng há nên vì ó mà xem th ng m y v Giáo ch Đ o khác hay sao? V ch ng các v Giáo ch , b t câu là c a Đ o nào th y u lãnh m t thiên ch c giáo hóa nh n sanh t ỉ t ỉ c n b ỳ gi , song nh ng giáo lý c a các Ngài thuy t minh ra c n ph ỉ tùy th ỉ mà truy n bá. G p ỉ ly lo n, c n ph ỉ d y dân cho bi t o nh n hòa, g p bu ỉ ngh ch luân, ph ỉ d y cho bi t cang tam, th ng ng . Đ n nay là ỉ khoa h c, l ỉ c n ph ỉ do theo l ỉ khoa h c thì t nghi m mà thuy t minh o lý. Cho hay các lý thuy t, d u r ng có ch xung t kh c l n nhau, song c th y c ng u giúp ỉ tìm m t **Ch n lý**. Vì m t **Ch n lý** nên các Tôn giáo u công nh n và tôn sùng có m t ng cao nghiêm tuy t ỉ, toàn tri, toàn n ng, c m quy n thi ng li ng t o hóa ra mu n lo ỉ.

V l ỉ, ngày nay chúng ta c thông hi u ít nhi u o lý, thì chúng ta ph ỉ bi t n và tôn tr ng các Đ ng Giáo ch cùng các b c Cao s ỉ tr c, vô lu n là v o nào, vì các ng t ỉ n b ỉ y ỉ ra công phát gai v ch l ỉ cho chúng ta th y ng ngay n o sáng mà ỉ. Các tôn giáo sau n y s dung hòa ng là nh hai l v a k trên ây v y.

Mu n rõ hai l y ỉch xác h n, xin xem qua hai bài lu n t ỉ p: M t bài lu n v "Đ o th Tr ỉ", m t bài lu n v "Tam Giáo hi p nh t".

(*1) Sách cổ câu: "Khí chí khinh thanh, th ng phù gi vi Thiên, khí chí tr ng tr c, h ng ng gi chí Đ a". Ngh a là: "Khí thanh nh nh àng bay lên làm cõi Tr ỉ, khí tr c n ng n c l ỉ làm cõi Đ ỉ". Khí tr ng tr c t c là ph n v t ch t (matière) c a kh ỉ Thái C c c l ỉ mà bi n thành 72 a c u, 3000 th giải và mu n v n ngôi tinh u trong Càn Khôn. Ngh a lý ch t là v y ó, ch không ph ỉ ch riêng có m t qu t c n con c a chúng ta mà thôi u, nh nhi u ng ỉ hi u l m.

Khí khinh thanh là ph n tinh ba (essence) c a kh ỉ Thái C c v t lên kh ỉ vòng Càn Khôn mà l p ra cõi Tr ỉ, g ỉ là: "Th ng phù gi vi Thiên".

(*2) Cách th c th ph ng và l ng h t t .

II. Đ O TH TR I

Th h i: "Ai sanh ra ta ây?". R i h i luôn: "Ai sanh ra Đ ng mà ã sanh ra ta?". C truy nguyên nh v y cho n ông ng n t c a loài ng i, t c là Đ ng t o hóa ra muôn lo i. Đ ng T o Hóa y ph i vô th , vô chung, toàn tri, toàn n ng, bi n hóa vô cùng m i sanh ra ng muôn lo i, làm cha chung c a chúng sanh. Ng i Annam ta g i là Ông Tr i, ng i Tàu g i là Th ng Đ , ng i Pháp g i là Dieu. Ng i n Đ g i là Brahma, ng i Hébreux g i là Jéhovah, v.v... Tuy m i n c x ng t ng danh hi u Đ c Chí Tôn theo ti ng n c mình, ch t u trung cái t t ng c ng ch v có m t Đ ng Chúa T mà thôi. Đã r ng Đ ng T o Hóa sanh ra muôn lo i, thì con ng i ai l i ch ng tôn tr ng cái h ng ân vô c c y? Đã r ng Đ ng T o Hóa là b c toàn tri, toàn n ng, bi n hóa vô cùng, thì con ng i ai mà ch ng kh ng khi p cái h ng oai vô th ng y? Có tôn tr ng cái h ng ân c a Ngài, có kh ng khi p cái h ng oai c a Ngài, lòng ng i m i phát hi n ra cái quan ni m sùng bái th ph ng Ngài v y.

Toàn c th gian, t c chí kim, t dân t c đã man d chí dân t c v n minh, nh n lo i bao gi c ng chú tr ng v Đ o th Tr i, nh ng cách th c th ph ng cùng l nghi t t , s đ khác nhau là vì n c nào do theo phong t c n c n y. Bên Âu M , ai c ng c thông th th Tr i, ch không ph i nh n c Tàu và n c Nam ta khi x a, ch có nhà vua m i ng ng ra t Tr i (T Giao) mà thôi, vì ý t ng r ng chính mình b c Thiên t m i x ng áng thay m t cho c th n dân mà đ ng l t y, cho r ng th n dân là b c th p hèn không phép ng t ra mà t Tr i, e khi có th t l i ch ng, cho nên nh n dân đ u r ng có lòng tôn tr ng sùng bái n âu i n a, c ng không th t ra b ngoài, m i n m ch i n ngày m ng tám tháng Giêng, t ra tr c nhà m t bàn v ng Thiên g i là h h i chút ít. Cái quan ni m th Tr i ã sai l m nh th làm cho o tâm con ng i m t ngày m t mòn m i. Ai ai c ng bi t r ng Đ c Th ng Đ là Chúa T c Càn Khôn Th Giái, khi m au tai n n th ng hay c u kh n n i Ngài, nh ng i v i Ngài ng i Nam ta ch có cái ch ngh a "Kính tr ng mà không th ph ng". Ng t vì tánh tình ng i mình v n chú tr ng v l i tôn sùng, mà b i không phép th Tr i, nên m i sanh ra cái ch ngh a "Đa Th n", r i tha h ai mu n tôn tr ng vì Th n Thánh nào tùy ý. Trong vi c t l ã ch ng có pháp m c qui i u gì c , mà lòng mê tín cho n i th ph ng Tà th n Tinh quái. Nh n ó mà s n xu t ra nào là T o Bàng môn, d oan, tà thuy t.

Cu i k H ng n n y, Đ o Tr i r ng m ra t i Nam ph ng cho m i ng i có lòng tín ng ng u c thông th ph ng th Đ c Th ng Đ n i nhà, th thì lòng ng ng v ng c a chúng ta i v i Đ o Tr i t ây m i mẫn nguy n, r i s mê tín x a nay c a ph n nhi u trong b c h l u n c ta s b t u l n l n tiêu đi t.

Tho ng nh có ng i s h i: "T o Hóa là Đ ng toàn tri, toàn n ng, hóa sanh muôn lo i, bông hoa, cây trái, v t nào l i không ph i c a Ngài t o ra, nh v y c n chi mình ph i dùng nh ng v t c a Ngài t o ra mà cúng dâng l i cho Ngài?".

Xin áp: “Đ ng T o Hóa sanh ra ta l i ban cho ta m t i m linh h n thông sáng, nh ó mà ta ng vào a v t i linh h n muôn lo i. V y ta ph i bi t n Đ ng T o Hóa. C ng b i mu n t d u bi t n y, ta m i th ph ng Ngài, mà t ra h th ph ng thì ph i d ng h ng ng trà qu theo l nghi t t n c nhà v y thôi, ch Ngài âu ph i dùng n”.

Ho c gi k y g n h i n a nh v y: *"Tôi t ng l i Ngài là b c t i cao, t i tr ng, i t , i bi, c n chỉ cho chúng ta bi t n? Mà d u cho chúng ta không bi t n i n a, lòng i t i bi c a Ngài c ng không bao gi ch p nh t"*.

Xin áp: “Ph i, Đ ng T o Hóa là b c t i cao, t i tr ng c n chỉ cho ta bi t n, l i lòng i t , i bi c a Ngài v n không h ch p nh t k không bi t n Ngài, th m chí Ngài c ng không ch p n k không tin có Ngài n a. Song b n ph n chúng ta t ra h có mang n thì ph i bi t n m i là ph i o. Cúng ki ng th ph ng Ngài, m n yêu tin t ng Ngài, y là t d u bi t n Ngài trong muôn m t. Ví d nh k kia có th n n ng c a m t ng i giàu sang, quy n qu i. K y l i nói r ng: *"Ng i n c a tôi ti n c a có, quy n t c có, tuy tôi th n n ng c a ng i, ch không c n chỉ tôi ph i tr n, vì ng i có c n chỉ n tôi âu?"*. L i lu n l m nh m nh v y, t ng không c n th t công cã l .

Ho c gi k y l i còn h i thêm r ng: *"D u mình bi t n Đ ng T o Hóa, t ng l i m t t m lòng k nh thành tin t ng là , vì Ngài là Đ ng t i linh, tâm mình v a ng, Ngài ã hi u bi t r i, v t t ph i bày ra l nghi t t là cu c phô tr ng b ngoài?"*.

Xin áp: “ nh m th i i n ào náo nhi t n y, nhi u vi c làm cho o tâm ta mau xao lãng: nào là n i s m lo, chi u li u trong ng sinh k , nào là cu c bi th ng ho n l c, m i m i làm cho ta xa l n m i o. Cho nên c n ph i có ph ng chỉ nh c nh và bó bu c lòng ta cho kh i th t o (*1). Cái ph ng pháp y, t c là vi c cúng ki ng, ph ng th Đ ng T o Hóa v y. V l i, vi c cúng th c n ph i hi p ông ng i và phô tr ng ra m t cách chí thành, chí k nh, có pháp m c oai nghiêm m i ra v tôn giáo. y ch ng nh ng là m t ph ng pháp nh c nh lòng ta ng lãng xao ng o và nuôi n ng c tin cho nh ng ng i cùng chung m t m i t t ng, mà l i c ng là m t cách khô i ph c lòng ng i ngo i cu c. Kìa m t Thánh Th t ng khi hành l , c b n o ng quì l i tr c Thiên bàn, mi ng ng thành k nh ni m kinh, tinh th n ng lúc n ng theo mùi h ng ngào ng t mà bay th u Linh Tiêu. Đ i v i t m lòng chí thành, chí k nh c a nhi u ng i hi p l i, d u cho ai là k tr c mu n chê bai ph báng, mà ã vào n i m t cái hoàn c nh oai nghiêm êm t nh nh v y r i, t ng l i t m lòng khi ng o c ng ph i xiêu xiêu gi m xu ng”.

Ngày nào cái quan ni m th Tr i kh p c hoàn c u u c ng nh t th , ngh a là ngày nào c thiên h hi u r ng tuy ti ng t ra x ng t ng Đ ng T o Hóa m i n c m i khác, ch k trung c ng chú ý th ph ng Đ ng Chúa T c Càn Khôn, Th Giái, thì ngày y cái ch ng h a tín giáo s c th ng nh t (unité des croyances) r i các s c nh n dân, h nuôi n ng m t lòng tín ng ng, thì m i bi t hòa hi p nhau, t ng thân, t ng ái, chung m t T T t c là chung m t Cha, n c n y nh n ó mà liên hi p v i n c kia, ng i x kia nh n ó mà oàn th v i ng i x n , làm cho n m châu chung ch , b n

bi n m t nhà, h t phân bi t màu da s c tóc, b nghi k l n nhau, thôi xâu xé l n nhau, r i i m i c thái bình, tr m h m i c núp mát d i bóng c bác ái.

Chúng ta nên h ng b a th p h ng c u nguy n cho mau n ngày h nh ph c y, cho cái ch ngh a "*Tín giáo th ng nh t*" ng mau k t qu . Mà mu n cho cái ch ngh a cao th ng y k t qu ng, duy có **Đ i Đ o Tam K Ph Đ** là c quan v n ng. L y c ng do Thiên ý, ch chúng ta là k phàm phu t c t khó mong v ng c u n vi c l n lao tày ình nh v y. Tiên Nho có câu: "*Nh t m nh t trác s giai ti n nh*". M t vi c n, m t vi c u ng là vi c r t nh m n mà còn có nh tr c thay, hà hu ng Đ o Tr i m i ph thông v a ng b n n m mà s ng i tín ng ng k n h ng tri u. Xét ó thì bi t r ng n u không ph i Thiên ý thì nh n l c không bao gi làm ng.

V n t tr c Thánh giáo b vào tay phàm mà hóa ra phàm giáo, ng i trong m i o ch bi t tôn tr ng v Giáo ch c a mình mà thôi, vì v y mà o n y ngh ch l n o kia, nh n ó mà gây ra l m cu c công kích xung t l n nhau v ng tôn giáo.

Ngày nay **Đ i Đ o Tam K Ph Đ** ra i là gi i cái n n tôn giáo y. Tôn ch c t lo truy n bá cho dân gian bi t r ng các tôn giáo u m t g c mà ra, u ph i tôn sùng chung có m t vì Chúa T . Ngài là Đ ng c m quy n qui các Đ o gom v m t m i, ð iu d t c sanh linh thoát a tam , kh i vòng luân h i qu báo mà tr v nguyên b n, không m t ai d i th n y c g i mình là Giáo ch . H i Thánh (le Sacerdoce) l p ra là s đ bu c cho có chánh th tôn tí gi gìn tr t t mà ph thông m i Đ o. H i Thánh không ph i toàn là ng i Nam Vi t, ch ng lu n ng i n c nào, ai nhi u o c, quy t chí tu hành u c g m ghé vào hàng Ch c S c (*2). T ng ch c trong vài n m sau ây, trong H i Thánh s hòa hi p dân lành các n c r i xúm nhau chung lo n n o, ph thông ch ngh a "Bác ái" kh p c toàn c u.

Nh n lo i bi t th ng l n nhau, bi t nhìn nhau là con m t cha, ngoài ra cái ch ngh a t i cao t i th ng c a **Đ i Đ o Tam K Ph Đ** , v t t còn bi t trông c y vào âu cho ng?

*Đ o Tr i m ng g p m l n ba,
Có Đ o nh con m t nhà.
Tr m h cùng chung lòng tín ng ng,
Ng m c m v b ng h ng an hòa.*

(*1) Đ i v i ng i o tâm m nh m , thì không c n ph i nh c nh , song ó là ph n ít.

(*2) H i n nay trong hàng Ch c S c ã có ng i ngo i qu c r i: Langsa, Trung Huê, Cao Man.

III. TAM GIÁO HI P NH T

Kh p hoàn c u, không n c nào là không có m t n n tôn giáo, mà tôn giáo nào c ng tr i qua m t cái l ch s v vang, trong y l i t ng truy n l m chuy n huy n bí, phép t c l th ng. Song nh ng vì c m u nhi m y, m t ph n là có thi t, ph n nhi u t tay ng i trong o v viên ra, ch ý là nâng cao giá tr o mình.

L c lu n v Tam Giáo phát tích Trung Nguyên (n c Tàu) tác gi s d do theo ch n lý mà gi i bày ý t ng, v vì c sâu xa huy n bí, xin riêng ra.

***

N c Tàu v n có ba m i Đ o l n là: Lão Giáo, Thích Giáo, Kh ng Giáo g i là **Tam Giáo. (*1)**

Lão Giáo là Đ o c a Đ c Lão T truy n ra. Ngài sanh nh m i nhà Châu, l i 604 n m (*2) tr c Chúa Giê-giu giáng th .

Kh ng Giáo là Đ o Nho c a Đ c Kh ng T l p thành. Ngài c ng sanh nh m i nhà Châu, l i 551 n m (*3) tr c Chúa Giê-giu giáng th .

C ng trong i nhà Châu, Đ c Thích Ca (Thích Già) l i giáng sanh bên n Đ l i 560 n m tr c Chúa Giê-giu giáng th . Ngài l p thành Đ o Ph t. Sau l n l n Đ o Ph t truy n sang Trung Qu c mà ng th nh hành là k t khi ông Tr n Huy n Trang sang n Đ th nh kinh Tam T ng em v n c mình (629 n m sau Chúa Giê-giu giáng th).

Sách truy n r ng có m t l n Đ c Kh ng T y t ki n Đ c Lão T , khi tr v nói v i ch môn r ng: "*Chim thì bay, cá thì l i, thú thì ch y. Mà chim bay có th b n, cá l i có th câu, thú ch y có th gi ng l i, duy có con r ng bi n hóa theo mây gió thì ta không bi t làm sao mà b t ng. Lão T t c là con r ng v y*".

Đó ch ng r ng Đ c Lão T và Đ c Kh ng T x a kia ch ng h ngh ch l n nhau, mà Kh ng T l i còn khen ph c Lão T n a. Sau ra Kh ng Giáo và Lão Giáo có ch xung t l n nhau là ch t i n i môn hai bên vì câu "*Các th k o*" (*4) mà ra nông n i.

Đ c Kh ng T d y v Nh n Đ o, l y nh n luân xã h i làm g c. Tôn ch Đ o Kh ng là lo chung cho xã h i v y.

Đ c Lão T thì d y v Tiên Đ o, chuyên chú v ph ng pháp h vô huy n bí, c u cho linh h n ng th nh th i an t nh. Tôn ch Đ o Lão là lo ph n h n cho cá nhân v y. Đ o Lão v n là cao thâm huy n bí, nên ít ng i hi u th u. V l i, trong kinh sách

Đ o Lão, nh t là trong “Đ o Đ c Kinh” lý lu n u là l i nói bóng dáng, ch gi u ch bày, làm cho nhi u ng i ch ng nh ng h c sái hi u l m, mà l i còn canh c i v viên ra nhi u th , thành ra m t m i o r t cao th ng n vi ph i hóa ra m t l i d oan th m là hoang àng vô l i.

Nay th em Kh ng Giáo và Lão Giáo dung hòa l i b khuy t cho nhau, thì h p l l m. Ta nên v a lo Nh n Đ o (Đ o Kh ng) v a lo Tiên Đ o (Đ o Lão) m t l t. V Đ o Kh ng c n ph i ng, còn Đ o Lão là Đ o c n ph i t nh. Phàm con ng i i, h có ng, t t ph i có t nh, y là lu t quân bình (loi du rythme). Nh ban ngày ho t ng lao th n m t xác, ban êm c n ph i ngh ng i t nh d ng tinh th n cùng b i b s c l c l i m i ng. Khi ph i bôn xu theo ng sinh k , ta c n ph i l y cang th ng luân lý mà c x v i i, l y lòng o c mà i ã v i nh n qu n xã h i cho tròn ngh a v làm ng i. y là gi theo Nh n Đ o v y.

Ngoài gi làm l ng, trong c n nhàn, kho ng v ng, ta ph i bi t di d ng tinh th n, cho tâm h n c th nh th i mát m , o n c i u t l , không cho m t i m tr n điều ng n thanh tâm, thì tinh th n m i c yên t nh mà ti p l y thanh khí Tiên Thiên, t m t i cho linh h n ngày m t c thêm nh nhàng trong s ch, r i em cái tình c m hóa c a ta ng hi p v i Tr i Đ t. y là gi theo Tiên Đ o v y. Th thì Nh n Đ o (Đ o Kh ng) và Tiên Đ o (Đ o Lão) c n ph i n i nhau b khuy t cho nhau m i thu n theo lu t quân bình thiên nhiên ng.

Bây gi ta th xem coi Đ o Lão và Đ o Ph t có ch i u hòa nhau c ch ng? Lúc Đ o Ph t m i b t u ph thông qua Trung Qu c, thì nhà Ph t c ng n ng theo Đ o Lão mà truy n bá tôn ch o mình. C ng nh t t ng và tri t lý Đ o Ph t và Đ o Lão có nhi u ch phù h p nhau l m, nên các nhà truy n Đ o Ph t m i m n nh ng danh t c a Đ o Lão di ng i t t ng m i c a o mình. Nh v y Đ o Ph t m i c ng i Tàu hoan nghinh mà s ph thông c ng kh i g p l m i u tr c tr . Th thì Đ o Lão và Đ o Ph t ã i u hòa nhau t khi Đ o Ph t m i b t u truy n sang Trung Qu c v y. C theo m y c bày giải tr c ây, thì **Tam Giáo hi p nh t** là l ph i v y. Đó là m t l . Còn m t l th hai nh v y:

Theo l tu n h n, vi c chi c ng có u, có gi a r i m i t i khúc uôi là ch cu i cùng. Đ n ch cu i cùng r i, t t ph i tr l i u, gi là *qui nguyên*. Đ i Đ o m ra u do theo ng n h i, m i ng n h i u có Tam Giáo c .

Nh Th ng ng n nh m Tý h i, thì có **Nh t K Ph Đ** . Nh n Đ o thì có Bàn C m mang, Tiên Đ o có H ng Quân Lão T l p thành, Ph t Đ o có Nhiên Đ ng truy n giáo.

Qua Trung ng n nh m S u h i, thì có **Nh K Ph Đ** . L p Nh n Đ o có Kh ng T , Tiên Đ o có Lão T , Ph t Đ o có Thích Ca.

Nay n k H ng n nh m D n h i, nên Đ c Th ng Đ l a n m Bính D n, dùng huy n di u c bút l p thành **Đ i Đ o Tam K Ph Đ** . Vì H ng n là ng n chót, ng n cu i cùng, nên Đ i Đ o ph i *qui nguyên* theo l tu n h n. Vì v y m i có cái ch

nghe a **Tam Giáo qui nh t**. Tam Giáo b ng không qui nh t, thì th nào *qui nguyên* cho ng? Đó là l th hai.

V , n c Nam ta ch u nh h ng Tam Giáo r t lâu i, m i chánh truy n ã bi n i.

Cho nên m c ích **Đ i Đ o Tam K Ph Đ** là c t qui Tam Giáo hi p nh t, s a i tôn ch l i cho quang minh chánh i, cho thích h p th i nghi, r i giống tr ng "Lôi Âm" rung chuông "B ch Ng c", th c t nh nh n sanh kh ám h i minh mà theo ng o c.

T ây n c Nam ta m i có m t n n Chánh giáo r t long tr ng mà t chúng ta nh Đ c Th ng Đ điu d t l p thành. y là m t i u i h nh phúc cho nòi gi ng Vi t Nam ta, l i c ng là m t i u i vinh di u x a nay ta ch a t ng th y v y. Đ i Đ o Tam K Ph Đ s n lòng hoan nghinh c tín trong các giáo, ánh cái quan ni m "*Các th k o*" r i dùng m t m i "*Tín ng ng c nh t*" mà bu c nhau cho ngày m t kh ng khít, cùng nhau chung th m t Th n Ch n lý mà thôi.

y ai là ng i m o tu hành, xin b d hi m nghi, d t lòng k , hãy ng tâm hi p l c, s t nh c chia lo ho ng hóa m i Đ o Tr i, th chi c thuy n t v t muôn tri u sanh linh ng n i chìm trong kh h i. y là công qu r t l n lao trong th i k khai o l n ba n y v y.

(*1) Xin lu n v Tam Giáo v Nh K Ph Đ mà thôi. Còn Nh t K Ph Đ thì lâu i l m, xin mi n lu n.

(*2)&(*3) Do theo các nhà bác h c Âu Châu kh o c u.

(*4) Ai c ng l y Đ o mình làm ph i, làm chánh.

IV. TU HÀNH

- A. Đi u c n ích nhĩn tĩn c a vi c tu hĩn h
- o nh h u ng cho gia ình c đ c.
  - o nh h ng cho xĩ h i giĩo đ c.
- B. Tu hĩn h v n cĩ cĩi cĩng hi u ph y lĩng ng i
-

Nghe n ti ng *Tu*, cĩ ng i đ ng nh s s t, vĩ cho lĩ m t vi c r t khĩ kh n kh h nh x a nay ch cho m t ít ng i cĩ c n ph n riĩng chĩ ó m i mong lĩm ng. Cĩi quan ni m sai l m nh v y lĩm cho nhi u ng i thu nay ã cĩ tu chĩt ít r i mĩ t mĩnh khĩng đĩn, l i cĩn cĩ k bao gi ã thi th l m i u t i l i mĩ ch ng bi t tĩm ph ng t h i. N u bi t ng h a lý ch Tu r ng ra lĩ đ p h t tĩnh tĩnh h x u, gi i lĩng s a n t đ n mĩnh cho trong s ch mĩ chuyĩn b o c, ch khĩng cĩ i u chĩ bu c mĩnh ph i ch u khĩ kh n kh h nh, thĩ thi u chĩ ng i dĩm tu, mĩ r i k đ nĩo ã cĩn chĩt l ng tĩm t t cĩ ngày c ng bi t h i tĩm h ng thi n mĩ tr l i ng ngay n o th ng.

Tu khĩng bu c mĩnh ph i c o u, m c ỏo giĩ, chũa t ng kinh gĩ mĩ mĩ mĩ công. Quĩ ch ng t i tĩm ó thĩi. Ph ng ngĩn cĩ cĩu: “*Nh t tu th , nh tu s n*”. Th thĩ tu t i gia mĩ gi trĩn b n ph n, cĩng phu cĩn h n k tu nĩi, lĩ vĩ ch n phĩ n ba nĩo nhi t mĩ o tĩm b n v ng ch ng nhi m b n nh , khĩng khĩc nĩo h o a sen m c ch n o nĩ mĩ v t lĩn t t t i trong s ch. Tu t i gia, m i ng i v a lo c Nh n o v a lo c Thiĩn o, c ng b n ch i lĩm n nh th ng, song khĩc h n ng i th ng lĩ ngoĩi gi lĩm l ng, thay vĩ ch i b i vĩ ích, c b c r u trĩ, vĩn vĩn, cho t n tĩn sanh b nh, mĩnh l i gi r nh y mĩ trĩu gi i c h nh, quan sĩt vĩ c hĩn h ng m i ngĩy l i coi ph i qu y th nĩo, nh l cĩ lĩm i u chĩ mĩnh ng h ra bi t lĩ qu y, thĩ ph i n n sĩm h i h u ngĩy sũu ng tĩi ph m. Trong gi r nh l i c n ph i lĩng thĩn t nh mĩ đ i đ ng tĩnh th n cĩng t ng Tr i ni m Ph t. H thĩn tĩm t ng ni m, t nhĩĩn cĩ Tr i Ph t cho, vĩ Tr i Ph t t i tĩm ch ch ng ỏu x a.

V n bi t r ng tu hĩn h cĩn cĩ nhi u b c cao th ng khĩ kh n h n n a, nh ng ó lĩ b c th ng th a, ch tu t i gia mĩ gi cho trĩn b n ph n m t ng i c s, m t b c tĩn , t ng lĩng i cĩ lĩng m o ai ai c ng tu c c .

A. ĐI U C N ÍCH NHĨN TI N C A VI C TU HÀNH

Đĩ theo sĩch lĩn lý h c thuy t c a cĩc b c hi n trĩ t ỏu Chũu lĩm ra, tĩ cĩ th oĩn r ng nh ng b c y th ng ã ngĩĩn c u v lĩn lý m t cĩch r t quang mĩnh tĩm t t ch ng kĩm gi cĩc b c tĩn nh o c a tĩ. Th thĩ v n mĩnh ỏu Chũu, ph n nhĩ u đ u cho xu h ng v v t ch t, ch c ng chĩ tr ng v tĩnh th n v y. Ng t vĩ ng i mĩnh h p th cĩi v n mĩnh y ch m i c m cĩi hĩn h th c (v t ch t) mĩ thĩi, ch ch a thĩm thĩy n

chính tinh thần. Cho nên từ khi người Nam ta bước vào theo tân mà các nhà hình học chút ít vận minh hình thức của Âu Châu, thì nền luân lý của nhà xem chúng có chỉ hướng nghiêng. Thành thử trong cuộc hành vi sanh hoạt, trăm ngàn hình thức phức tạp, mà người cho mình hình hài xác thật mà quên hẳn tinh thần, thì mới có người chuyên tâm vận dụng vật chất mà thôi, cho rằng Thiên đàng, Địa ngục là câu chuyện hoang đường; thì thật phách, tam hồn là linh hồn. Vì vậy nên hãy nghe lời vị c "t khỉ ng ng th n", "trúc c luy n k" làm như môi, cho là lợi đạo oan mê ho c. Song đó là quy định từ trước do các ngài, chúng ta chỉ có thể than mà không nên bị n b c. Thì tình thế này, chúng ta bước đi gì bày cái công đức ích nhân thì cần vì c tu hành cho rõ ràng ích xác, thì nào cho kẻ thiên lệch vận dụng vật chất chúng còn có lợi ích gì. Vậy nên, lu t Đ o bu c ph i n chay gi gi ai, lánh đi theo lành. Giữ gìn vận dụng vật chất lợi ích nhân không sai. Chạy đi ít thì kém, lợi ích mình tráng kiện (*1). Không tà dâm thì khi hao kém tinh thần, khi lo b nh phong tình hoa li u, trong gia đình khi xảy ra cái thảm trạng ghen t t b , ngoài xã hội khi gây thù k t oán. Không tham lam tr m c p kh i lo tù t i bu c ràng, không r u th t kh i lo hao kém tinh thần, say s a v t v , không vận dụng , k chu ng ng i tin, không c b c kh i lo thua kém, làm lành òi b a an tâm, gây d ghe ngày mang h i, vân vân... Đó là lẽ nhiên ai ai cũng biết là phải giữ gìn đức độ.

Nhà luân lý, nhà giáo dục như các nhà hình học ngày, chúng ta chỉ cần nhà tôn giáo. Song lẽ, nhà luân lý chúng ta là chuyên về lý thuyết (théorie), nghĩa là chỉ bày cách thức phải làm, làm sao giữ là lành, là đức, là phải, là quy cho hoàn toàn như cách này, tức là như cái phụng châm cho nhà giáo dục noi theo đó mà hóa dân, chỉ sao bằng nhà tôn giáo là người đưa ra thì thật hành cái phụng châm này làm tiêu chuẩn, làm gương sống (exemple vivant) cho mình người biết thực. Muốn thí dụ cho dễ hiểu hơn, thì nhà luân lý chúng ta khác nào người vẽ nhà (architecte), nhà giáo dục ví như anh thợ khoán (entrepreneur) do họa mà chỉ vẽ cho dân thì làm theo, còn nhà tôn giáo chính là dân thợ (ouvriers) đưa ra cái nhà vận dụng. Luân lý học, giáo dục học là lý thuyết, tôn giáo thực là thì thật hành (pratique). Tóm lại, vì vậy nên nói, nhà tôn giáo vận có cái công hiệu như thế này nhà luân lý, nhà giáo dục biết phải.

Trở lại đây cho rằng nhà tôn giáo là một cái gì sống sống cho mình biết thực, vận dụng chúng nên bàn gì coi nền tôn giáo hiện kim thực là **Đ i Đ o Tam K Ph Đ** vì đâu mà có cái như hình như r t long tr ng y cho gia đình c d c và cho xã hội c d c.

1. NH H NG CHO GIA ĐÌNH Đ C D C.

Vậy, gia đình là một bước vào tổ chức. Trẻ con ví như hạt giống, gia đình là ruộng gieo hạt giống xuống, c d c là phân bón cho nó mà hạt giống nảy nở ra cây thì, nhánh thì. Mà ai là người đưa ra vun quén cho cây nhánh thì thì? Tức là kẻ làm cha mẹ trong gia đình đó vậy. Song kẻ này phải hiểu là không phải cách nhà c d c, tuy chúng có người hoàn toàn phạm hạnh, học thức cao sâu, song lợi ích gia đình họ chỉ là ăn theo thức mà lập kế hoạch sanh nhai, cho ăn cơm ngày hai bữa theo cái thì thì gì g o châu c i qu n y, không may người là r nh rang ch m nom un úc tánh tình con trẻ, thành ra cái "èn c d c" thì gia đình họ sao không h t đ u mà s p t t? Đó người nghĩ đến vận dụng lên lên chót h u s p s a t t i, may đâu lại có người em d u n châm

thêm, o n khêu cao ng n lên cho sáng t . D u y ầu? Ng i châm d u, khêu ng n y là ai? D u y t c là **Đ i Đ o Tam K Ph Đ** , ng i y t c là ch Ch c S c ã lãnh cái trách nh m ph thông n n Đ o v y.

Nh v ch ng có Đ o mà gi cho úng n, thì i v i nhau v n có hai cái tình m t thì t, m t là vì tình ng t ch, ng sàng, hai là vì ch ng thuy n ng o. R i hai àng làm mô ph m l n cho nhau trong ng o, ch ng có ý phui pha, s n có v nh c ch ng, v có d lãng xao, s n có ch ng k m thúc. Cái l c thú trong gia ình nh n ó mà c v ng vàng miên vi n.

Phàm con cái u là b t ch c theo cha m trong vi c c ch hành vi. Cha m ã có ít nhi u o c, ã bi t tu tâm đ ng tánh, l nào con cái không nh ó mà c m hóa theo? y v y, h cha m có o mà gi cho chính ch n, thì t c là "g ng s ng" cho tr con b t ch c v y. Ph ng chi, m i l n cúng ki ng, toàn là t ng ni m kinh lành, l n l n nh t nhu, nguy t nhi m, b o sao con cái không c m l y i u lành mà tr nên l ng thì n?

L i n a, ng i gi Đ o chính ch n trong nhà không bao gi có nh ng pho truy n phong tình hoa nguy t, có ch ng là ch có sách o, kinh lành v y thôi, tr con ã kh i cái n n "dâm th d c qu y" mà l i còn c c m giác l y l i hay l ph i, ý t t, g ng lành. Tôn giáo có nh h ng cho gia ình giáo d c c t y u là vì th .

2. NH H NG CHO XÃ H I GIÁO D C.

Th xem trong m t nhà tr ng kia, khi ch a t i gi h c, tr ra m t vài trò siêng n ng bi t lo ôn bài c sách, còn bao nhiêu thì là ch i b i, gi n tr ng nào là ánh nhà, b n n, nào là r t b t l n nhau, nói n ng c i c t, không lo chỉ n vi c h c hành, mà h nghe tr ng h c gi ng lên, c th y u b h t vi c ch i, im lìm l ng l ng, xúm nhau s p hàng, l p nào theo l p n y ng có vô mà h c. Quí hóa thay m y h i tr ng l nh! Ch có ít tí ng "thùng thùng ..." mà nh c nh cho c h c sanh bi t lo tròn b n ph n.

Bây gi ta l i xem qua cái "nhà tr ng xã h i". Tr ra có m t ít ng i o c chuyên vi c tu thân, còn bao nhiêu thì là ua chen theo ng sanh k , nào là tr c l i danh, nào là giành gi t l n nhau m nh h n y u sút, không m y ai ngh n tí n c n c u v phòng lo vi c tu hành. N u có tí ng tr ng chỉ c nh t nh lòng ng i, t ng l i ch ng m y ai mà không bi t h i tâm h ng thì n. Ti ng tr ng y t c là ti ng tr ng Đ i Đ o Tam K Ph Đ v y. M i gióng lên v a ng b n n m mà công hi u r t nên to tát, c m hóa ngót m t tri u con ng i bi t truy h i mà lo b o c. S m t tri u ng i y (*2) v a làm mô ph m l n nhau v a treo lên m t cái g ng s ng soi chung cho xã h i. Nh cái nh h ng y mà xã h i Vi t Nam sau n y s m th m trong ng o c.

B. TU HÀNH V N CÓ CÁI CÔNG HI U PH Y LÒNG NG I

M t ng i kia, thu nay ch có bo bo m u l i cho mình mà thi th l m t i ác: quanh n m c v t t ng ti n, ch bi t có mình mà không bi t thiên h , ch riêng c u h nh phúc cho gia ình mình mà không óai hoài n xã h i. Trong c n kho ng v ng canh tàn, là bu i tâm h n c th nh th i, th th i, giá nh ng i y bi t h i u suy ngh , xét n t ng cách mình ã th l i, t ng ch c mình ã g t ng i, thì có l c ng lai lảng t m lòng truy h i. Đó là lúc l ng tâm b t u trách c , vì v y mà lo lo, ng i ng i, trên u s Th n minh, ngoài th n v i thiên h , trong h v i l ng tâm. N u không ph ng pháp chi ph y cho tâm h n an t nh, thì bao nhiêu s nghi p t mình ã g y đ ng ra, t ng b t quá c ng là m t món làm cho trái tai, gai m t v y. Cái ph ng pháp huy n di u y ph i tìm âu mà ng? T c là trong vi c tu hành v y. Có quy t chí tu hành là bi t c i hóa t tâm (*3) bòn chen âm ch t, tuy ch a t chu c h t t i tình nghi t ác bu i x a, nh ng m t ngày hành thi n là m t ngày vui đ an lòng, r i tâm h n c ng nh ó mà l n l n an n. V ch ng tu hành là thu n theo thiên lý, mà xa ng nh n đ c, thì ác tâm l i hóa ra thi n tâm, tâm ã thi n ni m r i, th n trí m i c an t nh th nh th i mà t mình ra kh i vòng th ng kh c a l ng tâm ã b y lâu c n r t.

M t ng i khác thu nay ã em h t tài trí quy t lo cho v n m ng n c nhà, ã hi n tr n t m thân h u đ ng cho xã h i ng bào, nh ng g p nhi u c nh ng khó kh n tr c tr , trái ng c v i tâm chí mình, thêm n i th tình khe kh c, nay th , mai phi, làm cho m t ng u th , m n th i b ng nh ng l i hóa ra ng i chán i th t chí.

L i m t ng i n a thu nay ã ph n chí ua chen trong ng sanh k , ã đ ng h t tâm huy t kinh dinh s nghi p v i i, song vì s ph n ch ng may, khi n g p nhi u tai bi n b t k mà ph i ra thân suy s p, làm cho m t k có chí lo l ng làm n b ng nh ng l i hóa ra ng i th t v ng. Ng i th t v ng, k chán i! Đ i v i k i p s ng th a, thôi còn bi t chi là phong thú? N u không có ph ng chi ph y lòng ng i trong c nh ng kh cùng nh th , e l m khi h c ng tính qu y làm li u. Cái ph ng pháp quý hóa y ph i tìm âu mà ng? T c là trong vi c tu hành v y. Vì tôn giáo v n có cái n ng l c c m hóa lòng ng i r t nên th n hi u: nh bi t o, con ng i m i r t i sao mình ph i lao ao, l n n, t i sao cõi i là cõi t m, cu c danh l i là cu c phù vân, ng c ng không m ng, mà m t c ng không nên ti c. Nh v y ng i khu n b c m i ph i c c i u xót xa phi n não, t t mình ra ngoài vòng bi kh , thì t nhiên tâm h n c khuây kh a an n.

Tóm l i, tôn giáo ví nh gi t n c r i mát c th o m c, côn trùng, thú c m, nh n lo i. Đ i v i k bi t h i tâm t h i, i v i ng i th t chí chán i, lao ao l n n, tôn giáo v n có cái ph ng ph y r t nên hi u nghi m v y.

(*1) Trong m t bài v n t t nh v y, tác gi không th lu n vì c n chay cho c ích xác e ra kh i ph m vì i ch ng? V y xin xem qua quy n sách " N CHAY" thì rõ.

(*2) Tr ra m y ng i gi đ i, m n danh Đ o tính vì c ch ng lành. Đó b t quá là m t vài con sâu m t trong Đ o mà không s m thì mu n c ng b i l ch n hình cho thiên h ngó th y. V y xin ai ch v i th y m t ít ng i qu y ó mà cho c ng i trong Đ o là qu y h t.

(*3) Ch a l i c mà s a mình l i cho trong s ch.

V. Đ C TIN (*1)

Tôn giáo nào c ng l y c tin làm g c. Đ c tin r t c n ích cho ng i gi o. Có c tin làm o m i b n, không c tin ho c là y u c tin, s m ch y ph i "ngã". Vì c tin giúp cho trí l c ta thêm h ng hái, tinh th n ta thêm m nh m , mà n u ta em c trí l c h ng hái, d ng c tinh th n m nh m mà làm o, trí ta tin v y, b ng ta ch c v y, thì th nào l i không ngh l c mà ch u n i nh ng i u kh h nh trong cu c tu hành. Ph ng ngôn Pháp có câu "*La foi transporte les montagnes*", ngh a là: "*Đ c tin ch ng núi non*". Th thì c tin m nh là d ng bao. H ta h t lòng tin t ng Tr i Ph t thì Tr i Ph t c m ng không sai, vì c tin t nh v t chi ng n c, còn c c m ng i v i c tin ví nh n c em ch a vào trong. H v t ng l n thì ch a n c nhi u, v t nh thì ch a n c ít, mà h v t ng n c b n t b i (là khi m t c tin) thì ch a n c vào âu ng n a?

Đ c tin c a ng i nào u do theo s ki n c a ng i n y. Ai rõ th u c huy n di u Đ o Tr i r i, c tin v n c ông thành kh i, c ng kh nh s t á, p ch ng nát, t không tiêu.

Đ c tin c a k c n nghe h p th y thì l ng ch ng y u t l m, ch ng khác nào nh bè o n i mây bay, trên d i u không d a vào âu c , m t l n sóng th phi c ng b a tan, m t tr n đông kích bác c ng là quét s ch. Nh ng k y ch th y ng i tin, c ng b t ch c tin theo, ch không hi u t i sao mà tin, r i nghe ai kích bác l i v i v ã "ngã" li n. Cái nh tánh y l y làm nguy hi m, v n là m t i u i t i i v i Đ o mình ã sùng bái v y. Cho nên, tr c khi tin t ng i u chi, ta nên tìm ki m, xét suy t t lý coi vi c y áng tin cùng ch ng (*2). Đ n khi ta cho là chánh lý r i, ta ph i làm sao nuôi n ng c tin m t ngày m t m nh thêm n a, d u ph i g p c n kh h nh khó kh n, ta c ng ch ng ngã lòng th i chí.

***

Mu n cho gia ình h nh phúc, ta c n ph i nuôi n ng c tin tr n c gia ti u, nh t là c a tr th . V ch ng, tr th còn nh , ch a bi t i u t i l i, ch a nhi m thói d oan, y là lúc ta nên un úc c tin c a chúng nó v ng chánh lý. Đó là m t ph ng châm c bi t ng n ng a oan nghi t. N u ch ng s m toan, i cho con tr l n khôn gây nên nghi p báo r i m i lo ng n ón, thì ch ng khác nào i cho m t c a r i m i lo phòng tr m c p. V l i, con ng i t nh chí l n có s n c tin, ngày gi nuôi n ng ã lâu thì c tin r t m nh, mà h c tin ã m nh, thì th n l c mà c ng v i t c tình t i ác.

Ph i làm th nào nuôi n ng c tin cho tr con v ng chánh lý? Tr c h t cha m ph i có m t cái c tin cho chánh lý. Đ c tin y c n ph i cho thi t v ng vàng, ph i gom tinh th n mãnh l c. Đ c tin y ph i l ra cho con cháu th y mà b t ch c. Phàm con cháu hay b t ch c theo ông bà, cha m trong vi c c ch hành vi. Nh cha m

d y con ph i kính Tr i, tr ng Ph t mà chính mình, mình không ch ý n, thì có nh h ng vào âu? Làm nh th ch ng khác nào m y t m b ng ch ng (poteau indicateur) đ ng m y ngã ba, ngã t v y. M y t m b ng y c ch r ng ng n y i..., ng kia i... mà b ng thì v n yên m t ch . Hành khách do theo b ng y có khi c ng l c ng, sao b ng có ng i d n d t. Cha m bi u con cái tin k nh Ph t Tr i mà mình thì không l ra m t cái c tin cho chánh áng, b o sao chúng nó không tin l m, t ng sái?

Ph n nhi u ng i mình h con khóc thì nhất r ng: "Nín i k o “Ông K ” b t ch t. L i nhất y làm h i cho trí t ng con nít bi t bao, vì cái tì ng “Ông K ” y triêm nhi m vào c tin chúng nó, làm cho chúng nó t ng t ng m t “Ông K ” r t hung ác b o tàn hay b t con nít mà n th t. Đó là m t b c u d oan c a cha m m ra cho con v y.

Con nít th ng hay r n m t, cha m nghiêm c m i u chi, tuy tr c m t không dám cãi l i, ch sau l ng không kh i l i l m. Thay vì nhất “Ông K ”, ph i chi cha m đ n con nh sau ây thì quý bi t bao:

"Con ng c m t lên coi, kh i trên xanh xanh ó có ông Tr i r t nên linh hi n: Ngài hóa sanh ra tr i, t, m t tr i, m t tr ng, các ngôi sao, ng i ta, thú v t, cây c , vân vân ... Con m t Ngài sáng l m, i u chi mình làm, d u trong ch t i, d u gi a ch sáng, Ngài u th y rõ. Làm lành Ngài ban n, làm d Ngài r n ph t" (*3). Đ n nh v y, tr con t t ph i tin s hoài hoài, r i vì c chi nghiêm c m, d u tr c m t, d u sau l ng, chúng nó không dám ph m n, vì chúng nó t ng r ng: "Tuy cha m mình không th y, ch Ông Tr i th y h t".

y có ph i là m t ph ng châm c bi t nuôi n ng c tin cho tr con ch ng? L n lên, tr con v a kính tin Đ ng T o Hóa, v a triêm nhi m i u lành, có ph i là v a gi Thiên Đ o, v a gi nh n o ch ng?

(*1) Tôi có đ n riêng m t quy n lu n v “Đ c tin”, ây xin bàn nhón nh ng i u i khái mà thôi.

(*2) Huy n vì m u nhi m Thiên Đ o nhi u ch trí phàm chúng ta, d u cho t n hóa n âu i n a, c ng không th nào th u áo c, nhà khoa h c thì t nghi m c ng ph i khoanh tay mà ch u. Ngày nay chúng ta c rõ chút nh c m u nhi m y là nh Tr i, Ph t, Tiên, Thánh th ng i giáng c ch b o. Nh ng Thánh Ngôn y s u t p thành m t cái giáo lý c bi t chúng ta ph i tin t ng nh l i, ch không th nào cãi l cho c. Nh Đ c Chí Tôn d y r ng có 72 a c u (Tam thiên th giải không k), mà a c u chúng ta thu c v h ng 68. Cái giáo lý y có th nào mà th cho bi t chính lý hay không? Tr ra ai không mu n tin thì thôi, ch chúng ta ã tin n i o thì có l nào l i còn m h nghi ho c?

(*3) Tuy tr con ch a trí khôn bi t phân i u qu y ph i, d lành ch i u gì cha m c m r n, t t nhiên chúng nó c ng hi u ó là vì c ch ng nên làm.

VI. Đ C CHÍ THÀNH

Đ c chí thành là tánh ch t thành th t, ch n chánh mà m i ng i c n ph i có, h u i ãi nhau cho ngay th ng, th t thà trong ng i hay là ng o. Đ c chí thành là g c n m th ng, là ngu n tr m n t. Có chí thành, o h nh con ng i m i ng rõ ràng, sáng t , không chí thành, o h nh ph i b tà khu t t i t m. Cho nên, con ng i i mà không un úc ng m t kh i chí thành là g c r , thì trông chi n vi c trau gi i c h nh là nhánh lá v y. Đ c chí thành t nh m t kh i vàng ròng, dùng ó mà ch t o ra l m trang s c t t xinh cao giá. Chí kh i vàng y ph i pha, ph i tr n, thì m t nguyên ch t t nhiên, r i b o sao nh ng trang s c làm ra không ph i x u hèn th p giá?

Ng i x a tuy quê hèn, song gi ng hai ch chí thành: i ãi v i nhau ch ng h bi t d i gi , g t g m là gì? M t ti ng v i nhau c m áng ngàn vàng, m t l i h a v i nhau v n kh kh gi ch t. Ng i nay tuy g i v n minh t n b , song cái ánh sáng v n minh chóa ra làm cho con ng i đ ng nh b n ng quáng èn lòa mà xem không rõ cái chân t ng c a c chí thành ng v y. C ng b i không chí thành cho nên i m i có ng i n y x o trá, k kia gian tham, sanh lòng nghi k l n nhau, n i trong m t vi c làm nh m n mà có nhi u k chung lo, thì c ng hóa ra h h ng. Theo ng i mà c chí thành còn quan tr ng là th , hu ng chi ng o là ch c n ph i treo lên m t t m g ng thanh b ch, h u soi chung thiên h . Ng i hành o c n có c chí thành, tôn ch o m i ng quang minh chánh i, r i nh n ó m i ng lòng tín nhi m c a chúng sanh. Khi t ng kinh c u sám, kh n vái Tr i Ph t, n u không ng chí thành, thì t ng ni m lu ng công vô ích. Ph i có chí thành m i có c m, có c m m i có ng, có ng m i có nghi m. Cho nên có câu "*H u thành t c h u Th n*" là v y ó.

Ng i làm o mà chí thành, thì ch ng h ý chi riêng v vi c công qu , ngh a là ch ng h tính l p công qu mà c u danh, ch ng h mình l p nhi u công qu mà t kiêu, t c, r i tác oai, tác ph c, l p th chuyên quy n, gây ra l m i u trái o, ai nói c ng không nghe, ai khuyên c ng không n p, ai trách c ng không dung. Ng i làm Đ o mà chí thành, thì ch lo cho sanh chúng ch không k n thân mình, t bu c mình vào n i kh h nh, em c hình hài trí th c làm món hy sinh cho tôn ch Đ o, thân còn ch ng k hu ng l a là l i, là danh!

Nói t t m t l i là làm Đ o mà còn chú ý riêng v l i, v danh, thì ch a thi t là chí thành v y.

Ng i theo Đ o mà không chí thành, thì b t quá là tu "*c u vui*" tu "*b t ch c*", ho c là tu "*c u m*" theo ông n , bà kia, ng có d b thân c n mà chác chu ng mua yêu, cùng trông l i n i ng i v y thôi. Ng i theo Đ o mà không chí thành, thì b t quá là m n danh Đ o v t t ng ti n, ho c l i d ng c tin c a hàng th p th i m u i u trái o.

Ng ỉ gi ỏ mà không chí thành, d u cho bác lãm qu n th , r ỏ thông ỏ lý n
âu i n a, t ng c ng không trông thành ỏ. y v y, n u r i trong Đ o mà có i a s
ng ỉ không chí thành, d u cho tôn ch Đ o cao th ng n âu i n a, n n Đ o b t quá
c ng m t trò c i cho thiên h .

Tóm l i, c chí thành là g c c a n n ỏ, t c là tánh m ng c a Đ o v y. Cho nên
trong bài kinh "Ni m h ng" m u có câu: "Đ o g c b i lòng thành tín hi p". Đ c chí
thành không c n t p luy n m i có, ch t i n i tâm mình mu n cùng không mà thôi. (1)

---

(1) Ghi chú: Theo quy n Đ o S 2 Thánh Th t Westminster n hành n m 1990 thì hai bài "Đ c chí thành "
và "Lòng bác ái" do Đ c Qu. Giáo Tông l u l i. Thánh Th t NSW chúng tôi có trích in trong ph n Ph l c
quy n "Ph ng châm hành ỏ".

VII. LÒNG BÁC ÁI

---

1. Tại sao ta phải thương yêu con nòi?
  2. Tại sao ta phải thương yêu sanh vật?
-

Trên mặt đất này, nòi người phân biệt nhau về cái lòng và khả năng mà gây ra lợi ích cho người khác. Không tham lợi là bản tính quý trọng của mình mà không quý trọng của thiên nhiên, vì vậy nên tính lợi của người khác thêm của mình, yếu tố thì lợi ích cho người khác, nhưng thì lợi ích cho người khác. Nhưng thì lợi ích cho người khác là lợi ích cho người khác nó bản tính cho người khác, tức là quý trọng sanh mạng mình mà không quý trọng sanh mạng nó vậy. Như hai hàng chiến đấu, bên nào có người chết thì hàng nào có người chết thì hàng nào có người chết mà không quý trọng sanh mạng bên người khác. Cái lòng và khả năng cho người khác là vì thế.

Nay muốn trả lời các câu hỏi này, cần phải làm thế nào cho thiên nhiên ai cũng có cái lòng bác ái. Bác ái là gì? Bác là rộng, ái là thương. Lòng bác ái tức là lòng thương người. Ta thương người như ông bà, cha mẹ, và con cùng là thân thể hàng, mà ta còn phải thương người như con nòi, chúng ta là con nòi nào, dân tộc nào. Ta thương người như con nòi, mà ta còn phải thương người như loài sanh vật khác nữa.

1. TẠI SAO TA PHẢI THƯƠNG YÊU CON NÔI?

Trên mặt đất này, nòi người chia ra nhiều nòi, nhiều giống là con người thì phong phú, khí hậu thì khác nhau. Con người thì nóng nực, thì lạnh lẽo, thì nóng nực thì áp dụng thì có các sản phẩm như quần áo, quần áo, quần áo. Song đó là quá khác nhau về hình thức ngoài, chỉ về tính chất thì thiên nhiên thì ai ai cũng giống nhau. Đó là Thiên Hóa mà thì linh quang (hồn) thì có mà sanh hoạt, mà trí giác. Đó là Chí Tôn có dạy: *"Thiên phân Thái cực ra Ngũ hành, Ngũ hành phân Tứ tượng. Tứ tượng biến Bát quái, Bát quái biến hóa vô cùng mà lập ra Càn khôn Thiên địa. Thiên địa phân tánh Thiên mà sanh ra vạn vật là: vật chất, thời gian, côn trùng, thú vật, giống là chúng sanh."*

Các con người như chi chi họ sanh con do bản tính linh Thiên mà ra. Họ có sống, thì có Thiên. Thiên là cha của sống. Vì vậy mà lòng háo sanh của Thiên không cùng tận."

Lòng háo sanh của Chí Tôn thì không cùng tận, chúng ta hãy há không biết theo theo thiên lý mà thương yêu con nòi như anh em mình cha hay sao? Vì cái lòng bác ái như vậy, thì khi phạm lỗi thì, tức là gì? Đó là lỗi, tức là biết thì Trời vậy. Tiên Nho có câu: *"Tâm tâm đạo Thiên"* là vậy.

2. T I SAO TA PH I TH NG C SANH V T?

Sanh v t v n là m t ph n trong chúng sanh, mà th ng chúng sanh t t nhiên có th ng c sanh v t trong y. C m thú tuy không bi t nói, ch c ng bi t au n, th ng yêu, tình ngh a nh mình. Kì p này nó là con sanh v t, bi t âu kì p sau nó không t n hóa làm con ng i? Kì p này ta làm c con ng i, bi t âu kì p tr c ta không ph i là con sanh v t? Th thì ng i và v t c ng ng m t lo i, mà ng lo i ph i th ng nhau, v y m i g i là bác ái. Vì lòng bác ái nên nhà tôn giáo tr ng vì c phóng sanh mà c m sát sanh. C ng vì lòng bác ái mà các nhà luân lý x a nay th y u khuyên i không nên ánh p, h y ho i n con ngo i v t. Bên n c Pháp có lu t ng n c m vì c tàn nh n y r t nghiêm. (Loi de Gramont).

Mình th ng yêu ng i t c ng i th ng yêu l i, mình giúp ng i t c ng i giúp l i, mình quý tr ng ng i t c ng i quý tr ng l i. C bác ái xây v n nh v y, thì th nào xã h i không c hòa bình, nh n lo i không c l m i u h nh phúc? Nh ng lòng ng i t nh m ch su i, n u n c m ch ch y ra hoài mà tr i không m a xu ng cho su i c n c thêm, e cho m t ngày kia, su i t ph i khô ph i c n. Lòng bác ái con ng i c ng c n ph i có tr i m a xu ng cho t i nhu n, th m m m i kh i lo khô c n. M a y t c là o c v y. H ng i o c r i, thì lòng bác ái ch ng h xao lãng.

Tóm l i, nh n lo i bi t th ng l n nhau là nh có lòng bác ái. Lòng bác ái c b n v ng là nh có o c. Đ o c l i do n i chí thành, chí thành l i là n n móng c a tôn giáo v y.

VIII. TH T TÌNH, L C D C

- Th t tình
  - L c d c
-

TH T TÌNH

Con người v n có hai ph n: ph n v t ch t (khu xác) và ph n tinh th n (h n). S ng tác ôi bên u khác nhau.

1. Đ ng tác v xác th t là: hô h p, tiêu hóa, v n ng.
2. Đ ng tác v tinh th n là: m ng, gi n, bu n, s , th ng, ghét, mu n, g i là th t tình.

Th t tình v n t n i tâm mà phát kh i. Khi *tâm* còn bình t nh, th t tình ch a v ng ng, v n còn là *tánh*. Mà h khi nào *tâm* ta b ti p xúc s v t ngoài mà điều ng, mà c m giác, thì m i sanh ra *Th t tình*.

Ví d : *Tâm* ta là cái ao, *Tánh* v n là n c còn ng bình t nh. *Tình* là sóng d n lên sau khi b gió d y. Gió y t c là ngo i v t c m xúc vào tâm v y. Th t tình v n là b y s c m giác t trong tâm phát ra, c m giác v s khoái l c cho xác th t, thì là c m giác ê hèn theo ng nh n d c, còn c m giác theo l i ngh ng i sâu xa trong tinh th n, thì là c m giác cao th ng theo ng thiên lý. *Nh n tâm* và *Đ o tâm* u do theo hai l y mà phát sanh: do theo ng nh n d c là *Nh n tâm*, do theo ng thiên lý là *Đ o tâm* v y. Hai cái s c c m giác y th ng hay xung t nhau l m. Ai l i không mu n c m giác theo l i tinh th n cao th ng? Nh ng ph n nhi u b i không thoát kh i cái d c tình nó è nén, nên m i xa ng thiên lý mà gây ra t i tình phi n t .

Tâm ta ví nh cái lòng nhà, m t, m i, tai, l i v n là m y cái c a, ngo i v t t nh gió b i. M y cái c a có m ra thì gió b i m i bay l t vào nhà mà làm cho nh b n. V y mu n gi cho lòng nhà c trong s ch, c n ph i óng bít m y cái c a y i, thì kh i lo gió b i l t vào, ngh a là ph i t p sao cho m t ng mê s c p, tai ng nghe gi ng thâm tr m, m i ng thích mùi th m, l i ng a v t béo.

V n bi t gi ng v y là r t khó, song ch nên th y khó mà ngã lòng. Ban u c t p l n m t ngày m t ít, lâu ngày ch y thảng mình t è nén c th t tình mà không cho nó v ng ng n a. Tâm tánh c a b c tu hành khác v i tâm tánh ng i i s d là v y ó.

L C D C

L c d c là sáu i u tham mu n c a con ng i. L c d c (*1) là: mu n danh v ng, mu n tài l i, mu n bóng s c, mu n c ng đồng, mu n sung s ng, mu n s ng lâu.

- **Danh v ng:** Danh v ng không ph i mu n mà có, tìm mà c. Ng i áng có danh v ng, t nhiên danh v ng nó n cho. N u c tâm tìm ki m nó nh vác ti n mua ph m t c, làm m t hai vi c chỉ c u danh, thì cái danh v ng y là danh v ng h o, t c là h danh v y.

- **Tài l i:** Nhi u ng i c bo bo eo u i theo tài l i, l y ó làm h nh phúc, ch không dè mình bu c ph i em c xác th t, c tinh th n làm nô l l i cho tài l i. Nhi u khi lòng tham mu n tài l i nó làm cho mình u ám mà quên c ngh a nh n o c.

- **Bóng s c:** Bóng s c v n là cái v p thiên nhiên c a Đ ng T o Hóa sanh ra, tuy nó có cái m quan thi t, song trong cái v m quan y ch t ch a bi t bao nhiêu i u nguy hi m, ch ng khác nào m t l i dao bén kia v y. Tuy l i dao bén là m t v t h u d ng, song nó tr l i gi t ng i r t d . Thánh Hi n x a th ng ví bóng s c nh m t l n sóng (sóng s c) x a nay chìm m bi t bao ng i trong sông mê bi n ái.

- **C ng đồng:** C ng đồng (m nh b o) là cái l i khí c a ng i n y xâm l n quy n t do c a ng i khác. Nói r ng ra n a, là l i khí c a xã h i n y è ép xã h i khác, c a n c n y è ép n c khác hèn y u h n mình. S c ng đồng th ng hay trái ng c v i thiên lý, vì v y m i có câu: "*Dồng b t quá thiên, c ng b t quá lý*". Ngh a là: "*M nh b o th nào c ng không qua l ph i*".

- **Sung s ng:** i, trong m i ng i, thì h t chín ng i ngày êm c lo sao cho mình c sung s ng, tìm hoài, ki m mãi mà ch ng th y chi g i là sung s ng c , thì ch ng khác nào m t anh hành khách l n th n gi a ng cát kia, ng h i n ng nôi khao khát, th y tr c m t mình m t v ng n c, c ý i mau n ó mà gi i khát, song le i t i ch ng nào v ng n c l i dang ra xa ch ng n y. Thi t v y, trên cõi "*luy n hình*" là cõi t m n y, thi t t ng có chi g i là sung s ng mà mong lòng ham mu n? Nh g i giàu sang vinh hi n là sung s ng, ch bi t âu m y b c giàu sang vinh hi n y l i ch ng có cái kh tâm, lo l ng h n ng i th ng dân lao ng? Đ c Chí Tôn có d y r ng: "*S sang tr ng vinh hi n c a các con ch ng ph i n i th giải n y*".

- **S ng lâu:** Ph t Thích Ca g i cõi tr n n y là bi n kh (*2), th thì con ng i c n chỉ ph i ham s ng lâu ch u l m i u th ng kh . Chúng ta c n s ng nán l i ây là vì mu n s ng mà lo cho tròn ph n s làm ng i. S ng lâu mà h u d ng cho i thì cái s ng y hã còn có ngh a lý. Chí k mu n s ng lâu là tính h ng s giàu sang vinh hi n, thì k y ch ng khác nào t hãm mình vào ch n chung thân kh sai kia v y. (*3)

Con ng i b i không thông o lý nên c m m u i u i trong vòng l c d c, vì v y mà ph i lao l y c i, tri n miên trong vòng ng tr c, n i chìm trong bi n kh . L c d c v n là ngu n c i c a s kh v y. (*4)

(*1) Có ng i k l c d c là danh v , tài l i, s c, t v (?), h v ng (?), t t (?)
(*2-*3-*4) Xin xem qua bài k lu n v "Bi n kh ".

IX. BI N KH

Đ o Ph t cho cõi tr n n y là bi n kh , mênh mông lai láng, không bi t âu là b n, là b , c chúng sanh u ph i tr m luân trong bi n kh y muôn muôn ngàn ngàn ki p. Ph t l i c c t cái kh i nh v y: "*N c m t chúng sanh trong ba ngàn th giới em ch a l i còn nhi u h n n c ngoài b n bi n*".

Th t v y, i là kh , mà cái kh y ch ng ch a ai. Ng i giàu sang có cái kh theo cu c giàu sang, k nghèo khó l i có cái kh theo cu c nghèo khó. Kia m t a bé m i l t lòng m , thì ã kêu vang th m thi t, vì nó t trong kh mà sanh ra, vì kh mà sanh ra, sanh ra r i ph i ch u muôn vàn s kh .

Con ng i t nh n l n tr i qua bi t bao nhiêu s kh , l i i n c nh già thì cái kh l i càng gia b i. Nào là l ng m i, g i dùn, nào là tai i c m t l , r ng r ng, s c l c gi m suy, tinh th n m m t. Ch ng y d u cho giàu có b c muôn c ng không tìm c cái su i h n ng (fontaine de jouvence) mà t m t i, d u cho ch c tr ng quy n cao, c ng ch ng dùng oai l c nào mà c ng v i c nh kh .

Mà d u cho ai gi phép v sanh th nào i n a, c ng không tránh kh i nh ng t t b nh vô th ng x y n. Thân th con ng i là m t b máy thiên nhiên (c th), ã là m t cái máy t t nhiên có khi li t, khi h . Cái h , cái li t y v n là kh b nh mà con ng i ph i l m phen au n. Ngoài cái kh v t ch t (douleurs matérielles) l i còn cái kh tinh th n (douleurs morales). Nào là n i th ng tâm oán h n trong c n t bi t sanh ly, trong bu i th i quai v n ki n, nào là c n tuy t v ng, nào là lúc th t tình. Ôi! Th t là kh t ng gia kh .

Kh n y d n d p, tho t n kh kia, th m thoát n ngày nh m m t. Nào là v t vấ trong lúc ng t mình, nào là n i th ng con m n v , ti c v t tham sanh, nào là n i s cho linh h n, sau khi lâm chung r i, không bi t a l c th nào ây n a. Th t cái kh t y l y làm ghê g m!

Tóm l i cu c i là bi n kh . N u bi t l y r i, c n ph i tìm m t ph ng pháp chi hay mà đi t kh . Mà mu n đi t kh , tr c ph i bi t nguyên nhân s kh b i âu mà ra.

Đ c Thích Ca có d y r ng: "*S vô minh (ám mu i) sanh ra lòng tham d c, lòng tham d c mà ch ng to i là m m m ng cho ki p luân h i, ki p luân h i l i là nguyên nhân s kh .*"

- **S vô minh:** Con ng i vì vô minh nên không rõ hình th mình b i âu mà ra, mình sanh ra i làm gì, và khi thác r i, h n mình ph i i âu? C ng vì ám mu i không rõ l t sanh, nên t ng r ng ki p con ng i sanh ra trên cõi t m n y ch trong m t th i gian r i h t.

- **Lòng tham d c:** Vì vậy nên m i bo bo theo i u c n l i nhân t i n, ham mu n nh ng cu c khoái l c v àng v t ch t, mu n làm th nào kéo cái ki p s ng l i cho dài ra mãi, ng vui h ng nh ng cu c vinh hoa phú quý mà không xét r ng nh ng cu c vinh hoa phú quý y v n là m t mi ng m i nh lòng ng i mi t mãi mãi trong vòng luân chuy n, th thì lòng tham d c là ngu n g c c a ki p luân h i v y. Phàm m i vi c chi i, h có *nh n*, thì ph i có *qu*. *Nh n* (*cause*) là cái c i r , cái c s c a m i vi c. *Qu* (*effet*) là cái nh h ng, s báo ng c a cái *nh n*. Ví d nh l a v i khói. L a là ngu n g c c a khói, cho nên l a là nh n, khói là qu . Nh n l i là i u mình làm ra, qu là cái tr l i (báo ng) v y. Ví d nh m t ng i kia vì ph m t i mà ph i ch u lao tù. Cái t i làm ó t c là *nh n*, cái lao tù ó t c là *qu*. T c th ng nói: "Nh n nào qu n y". Cho nên tiên nho có câu: "Ch ng u c u, ch ng qua c qua". Cái lý "h u nh n h u qu" ã xét n r i, thì chúng ta th y rõ r ng nh ng i u tham d c, nh t là ham mu n mà không ng to i, toàn là cái s c làm nh n cho ki p luân h i v y. Vì lòng tham d c mà con ng i làm ra l m i u trái o, gây k t t i tình nghi p báo. Mà h t mình gây ra t i tình nghi p báo, thì t mình ph i tr . Vì cái l ph i tr y (oan báo) mà con ng i ph i luân chuy n ki p này qua ki p khác. Ki p hi n t i không nh ng tr qu cho ki p tr c, mà l i còn làm nh n cho ki p t ng lai. R i ki p t ng lai này l i làm nh n cho ki p t ng lai khác n a. Nh ng ki p này ki p kia c làm nh n qu l n cho nhau (c n i uôi nhau hoài) thì con ng i bi t ch ng nào tránh kh i t i n khiên nghi p báo mà thoát ki p luân h i cho ng?

- **Ki p luân h i:** Có ki p luân h i m i có ch t i sanh l i luôn luôn. Mà m i l n ch t i là m i l n kh , m i l n sanh l i c ng là m i l n kh . Th thì ki p luân h i là nguyên nhân c a s kh v y.

Đ n ây ta ã bi t nguyên nhân c a s kh r i. V y mu n di t kh ph i siêu di t ki p luân h i, mu n siêu di t ng ki p luân h i, ph i di t lòng tham d c, mu n di t lòng tham d c, ph i di t s vô minh. Mà mu n di t s vô minh thì ph i làm sao? Ph i h i h t tính th n trí l c c a mình l i cho thông sáng, r i dùng ph ng pháp "chiêu minh" (illumination) y mà khám phá s vô minh là ngu n c i c a cu c i kh não. Đ o Ph t có ch m t ph ng pháp di t tr s vô minh, g i là Đ o Bát Chánh (les huit nobles sentiers).

X. Đ O BÁT CHÁNH

Đ o Bát Chánh là tám con ng ph i noi theo đi t tr s vô minh.

1. **Chánh ki n** (bien croire) ngh a là gi theo l chánh mà tin t ng.
2. **Chánh t duy** (bien penser) ngh a là gi theo l chánh mà xét suy.
3. **Chánh ng** (bien parler) ngh a là gi theo l chánh mà nói n ng.
4. **Chánh nghi p** (bien agir) ngh a là gi theo l chánh mà hành ng.
5. **Chánh m ng** (bien vivre) ngh a là gi theo l chánh mà sanh ph ng nuôi m ng s ng.
6. **Chánh tinh t n** (bien s'efforcer) ngh a là gi theo l chánh mà t n hóa.
7. **Chánh ni m** (bien se souvenir) ngh a là gi theo l chánh mà h i t ng (t ng nh).
8. **Chánh nh** (bien méditer) ngh a là gi theo l chánh mà thi n nh (t ng g m).

- **Chánh ki n:** Mu n tin t ng theo l chánh, tr c ph i bi t lu t thiên nhiên c a T o Hóa mà tin theo. Nh bi t tr ng c nh n lo i ng th c a Đ ng T o Hóa m t i m ch n h n, t c là con m t Cha. Đã là con m t Cha, t c ph i th ng nhau nh anh em ru t th t, ó là cái quan ni m ch ngh a bác ái v y. Ph i bi t tr ng muôn lo i trong tr i t u d i lu t nh n qu , d i c báo ng, cho nên c th y u liên l c và t ng ng nhau. Ví d , s ác c a m t ng i làm có th làm h i cho nhi u ng i khác, ho c nhi u sanh lo i khác. Trái l i, i u thi n c a m t ng i làm có th làm l i cho nhi u ng i khác, ho c nhi u sanh lo i khác. Cho nên mình làm m t vi c chi qu y, ch ng nh ng mình làm qu y cho m t mình mình, mà mình còn lây qu y cho ng i khác n a, th thì ch ng nh ng mình c t i v i Tr i Đ t, mà mình còn c t i v i chúng sanh n a. Cho nên con ng i n u bi t cái l chánh y mà tin theo, thì kh i s vào n i t i l i mà ph i l c l i sai ng, t c là đi t c s *vô minh* ó v y.

- **Chánh t duy:** Phàm muôn vi c chi, h có thi t thì có gi , hai cái v n t ng t nhau, song c ng nh có cái gi m i nh n ra c cái thi t, mà mu n phân bi t c hai l chánh tà, ta c n ph i thành th t và do theo l chánh mà suy xét t i u. N u do theo l chánh mà suy xét t i u, thì ta t th y rõ c cái ch n t ng c a nó, r i trí khôn ta m i h t m h , h t nghi ho c, h t sanh ho t trong vòng o c nh, h t eo u i theo l i tà thuy t đ oan, t c là đi t c s *vô minh* ó v y.

- **Chánh ng :** Mình bi t xét suy theo l chánh thì ã ành r i, song mình c ng ph i gi l i nói c a mình theo l chánh m i c, vì m t l i nói b t chánh có th làm cho ng i ta l m l c mà l i o tu hành. Ng i x a có làm m t pho t ng hình ng i b ng vàng, n i mi ng l i có ba s i dây ràng bu c l i. y là t ý r ng ng i x a v n c n th n l i nói l m v y. V l i Đ c Chí Tôn có d y r ng: “ ... *N i Tòa Phán xét, ch ng m t l i*

nói vô ích mà b , nên Th y d n các con ph i c n ngôn, c n h nh, thà là các con làm t i mà ch u t i cho ành, h n là các con nói t i mà ph i mang tr ng hình ng th ...”.

Tóm l i, l i nói chánh thì kh i làm cho ng i l m l c vào n o tà v y t i t m, t c là đi t c s vô minh ó v y.

- **Chánh nghi p:** Mình nói chánh c ng ch a g i , s hành vi c a mình c ng c n ph i theo l chánh m i c, th m i kh i cái câu "ngôn b t c h nh". Tr c kia, mình ã tin t ng theo l chánh, nói n ng theo l chánh, bây gi ây, nh t thi t ph i hành vi theo l chánh, thì ch ng nh ng mình b c ch n vào con ng quang minh chánh i, mà mình còn d n d t thiên h theo mình n a. D u ng i tánh v n ch ng lành mà c mình d t d n, lâu ngày ch y tháng r i, h s hóa lành theo mình ch ng sai. Đ c Lão T có d y r ng: "... Ng i lành làm th y cho ng i ch ng lành...".

Tóm l i, điu d t ng i vào ng quang minh chánh i, t c là đi t s vô minh ó v y.

- **Chánh m ng:** D u là b c tu hành, ch ng ph i c th y u ph h t gia ình th s , tu vào b c th ng th a, t i th ng th a thì ch ng nói chi, n nh b c h th a, thì c ng c n ph i có ph ng th sanh nhai m u c u m ng s ng. Cái ph ng th sanh nhai c a b c tu hành y l i c n ph i do theo l chánh m i c. Vì v y mà ph i tránh nh ng vi c ích k t n nh n, th ng luân, b i lý. Ví nh bán r u, bán thu c phi n, ch a c b c, nuôi gái thanh lâu, ... tuy l i cho mình mà h i cho k khác, làm hàng th t, s n b n, tuy l i cho mình mà h i m ng con sanh v t. Nh ng i u b t chánh y, ng i tu hành c n ph i tránh xa, thì m i g i là "chánh m ng". Làm c m t vi c ph i, t c là b t c m t vi c qu y, làm c hai vi c ph i, t c là b t c hai vi c qu y, ... mà tr n i c làm vi c ph i hoai, thì t i n th là kh i làm vi c qu y. Kh i làm vi c qu y, t c là kh i t i tình nghi t báo, kh i gây t i tình nghi t báo, t c kh i ph i tr qu , kh i ph i tr qu , thì kh i ph i luân h i (*1) n a, kh i ph i luân h i n a, thì đi t c ki p luân h i, t c là đi t s vô minh ó v y.

- **Chánh tinh t n:** Chánh m ng ng r i, ph i do theo l chánh mà t n hóa v trí th c và tinh th n. Ph i tìm ch n lý mà h c h i cho trí th c ngày m t m mang. Ph i gi sao cho tinh th n c an t nh, cho c y , an t nh thì tinh th n c trong s ch sáng láng mà phát hu , y thì tinh th n m i có n ng l c mà huy n di u c.

Tóm l i trí th c quang minh, tinh th n phát hu , t c là đi t s vô minh ó v y.

- **Chánh ni m:** Đ c hu r i, c n ph i tìm ch n u huy n (nh p t nh th t) mà tu luy n. C ngày c t i n d ng cái hu c a mình mà h i t ng nh ng vi c quá kh , cho rõ th u m i l ã qua r i c a c T o Hóa, tìm n cái ngu n c i c a các v t, cái tr c sau c a m i vi c, cho bi t t i sao mà v t này ã sanh ra th này, v t kia ã sanh ra th khác, t i sao vi c này ã x y ra là v y, vi c kia ã x y ra là khác (*2). Th u áo m i l ã qua r i, ch ng nh ng là đi t c s vô minh, mà mình l i ã g n Đ o r i v y.

- **Chánh nh:** Đã tìm ra c m i l quá kh , hi n t i r i , n ây ph i c n t ng g m theo l chánh tìm ra m i l t ng lai, t c là n th i k chánh nh. Chánh nh chia ra làm b n b c:

1. Đ ý t cho thi t thanh t nh mà t ng g m.
2. Gi cho tâm h n ng xao xuy n.
3. Tâm th n ã bình t nh r i, thì bi t rõ ch n t ng m i s quá kh , hi n t i và v lai và th u rõ c m u nhi m c a T o Hóa, t c là c thông v y.
4. Đ c thông r i, lòng không thi n, không ph ác, không kh , không vui, có nh không, không nh có, r i t t h n mình ra kh i vòng c nh s c mà sanh ho t vào cõi vô vi, t c là c o v y. Đó là ch bí y u c a Đ o đi t kh mà Ph t Thích Ca x a ã tìm ra, gi c tám con ng chánh, thì t i n th là mình chánh, chánh thì t nh, t nh thì an, an thì sáng, sáng thì thông, thông thì c o. Đ c o thì đi t s vô minh, t c là h t già, h t b nh, h t phi n não, h t nghi p báo luân h i, thì ch n h n m i c siêu th ng lên cõi Ni t Bàn v y. "Ch Ni t Bàn do t i ng Ph n Nirvâna mà âm ra. Nirvâna ngh a là t t h t c i l a, t c là cõi thiêng liêng, t i ó r i bao nhiêu s kh s u phi n não th y u t t c , kh i ph i cái ki p luân h i n a".

(*1) Ng i tu hành mà gi c n m con ng chánh trên ây cho tròn v n, tuy là còn theo l i h th a, nh ng sau khi thoát xác r i t c ch ng qu Th n v , ho c Thánh v mà lánh a luân h i. B ng có gi mà ch ng tròn v n, thì ph i tái ki p l i n a, song s a v giàu sang mà h ng nh h ng ph c.

(*2) Chánh nh Đ c Kh ng T có nói r ng: "V t gì c ng có g c có ng n, vi c gì c ng có th có chung, h bi t cái sau cái tr c, y là g n Đ o v y".

XI. L NG TÂM

Con người sinh ra , có nhu cầu sống bố bu c l y mình, ph i n m i no, ph i m c m i lành, nên chi c n ph i s m li u chi u lo, lao thân c c trí m i có ti n chi h kh u cùng nuôi đ ng thê nhi. V y thì cái i ng i trên cõi tr n ai kh n n này toàn là m t i ph i kh tâm làm l ng. Vi c làm l ng l i chia ra hai h ng khác nhau, làm ph i và làm trái (làm qu y). Làm ph i là thu n theo l Tr i, hi p v i o ng i, y i u Thi n. Làm trái là ngh ch v i l Tr i, trái v i o ng i, y là i u Ác. Làm Thi n thì bao gi trong lòng c ng c an t nh và m ng vui khoan khoái. Làm ác thì bao gi trong lòng c ng b x n xang h i h p, t a h nh v ng v ng bên tai có ti ng thiêng liêng khen ng i khi ta làm ph i và r y la khi ta làm qu y. Đ ó t c là *Th n L ng Tâm c a ta*. Th n L ng Tâm v n là m t ch n linh c a Đ c Th ng Đ sai xu ng gìn gi cái ch n m ng sinh t n c a m i ng i. Th n L ng Tâm ch ng nh ng gi gìn sanh m ng cho ta mà l i còn đ y đ cho ta bi t bi t phân i u nào là ph i mà làm, i u nào là qu y mà tránh. Song ng i i ph n nhi u l i có lòng đ c l i, ng ti n tài th ng hay ám nhn, cho nên trong vi c hành vi ng tác ít hay nghe theo L ng Tâm mình, vi c tuy bi t qu y mà v n c làm, i u tuy bi t t i mà v n không t , quanh n m ch lo cho i u c n l i mà quên h n L ng Tâm.

Phàm mu n v n o làm ng i, trong m i vi c hành vi, ta c n ph i gi sao cho kh i ngh ch v i L ng Tâm, thì khi lià kh i xác r i, linh h n ta m i có th siêu lên cõi Thiên àng mà lánh xa Đ a ng c. Đ o v n là con ng cho linh h n noi theo mà l n lên Thiên àng v y. Thì linh h n ta ví nh ng i hành khách c lo i n n i tuy t ích y. Xác th t t nh cái xe ch linh h n. Vi c c ng hành vi c a ta ví nh con ng a kéo cái xe y. N u cu c hành ng c a ta c m giác theo ng thi n, thì ng a m i kéo xe a ng i hành khách n n i n ch n (t c là a linh h n lên cõi Thiên àng v y). Còn n u cu c hành ng c a ta c m giác theo ng ác, ng i hành khách t t ph i b ng a đ t l c ng, r i th nào i n n i n ch n ng? (T c là linh h n ph i sa vào Đ a ng c v y). Mà mu n cho ng a kh i l c ng, c n ph i có ng i c m c ng ánh xe m i c. Ng i y là Th n L ng Tâm c a ta ó v y.

Song nhu u khi s c m giác c a ta m nh v l i v t đ c th p hèn, Th n L ng Tâm c ng không k m ch ng. y là lúc ng a ng ch ng v y. Ng i c m c ng bậy gi c n ph i có ng n roi k m ch ng a kia ng ch ng. Roi ng a y t c là cái chí ý (volonté) c a ta ó. Ph i có cái chí l n m i k m ch tính đ c c, m i mong làm o c. (*1)

Nhi u ng i tr c v n bôn chôn theo th tình t c s , nào là m mê t u, s c, tài, khí, nào là ích k t n nh n, mà khi bi t n n n r i, trong m t th i gian ng n ng n c ng h i tâm h ng thi n, chuyên vi c tu hành. y là b c i chí.

(*1) Thánh ngôn ngày 5-3-27 có câu: "Làm vua, làm thầy, làm công nhân, làm nô lệ, làm người có cái chí lớn mới mong thành tựu ..." "

XII. TAM QUI (Les Trois Rappports)

Mu n gi i rành ngh a hai ch tam qui, tr c h t ph i hi u ngh a ba ch Ph t, Pháp, T ng. Có Thánh ngôn Đ c Chí Tôn d y nh v y:

"Th y khai Bát quái mà tác thành Càn khôn Th giới, nên m i g i Pháp. Pháp có m i sanh ra Càn khôn v n v t, r i m i có ng i, nên g i là T ng. Th y là Ph t, ch c Pháp và T ng, l p thành các Đ o mà ph c h i các con hi p m t cùng Th y".

V y thì Ph t là Đ ng T o Hóa (Dieu), Pháp là Th Giới (la Nature), T ng là c nh n lo i (l'Humanité).

1. **Qui y Ph t** là T o Hóa giao thông (Rapport avec Dieu).
2. **Qui y Pháp** là Th Giới giao thông (Rapport avec la Nature).
3. **Qui y T ng** là Nh n lo i giao thông (Rapport avec l'Humanité).

1. QUI Y PH T

Đ i v i Đ ng T o Hóa ta ph i h t lòng th ph ng kính tin Ngài, vì Ngài là Đ ng g y d ng Càn khôn, Th giới, sanh ra nh n lo i cùng v n v t khác. Th ph ng Ngài là t d u bi t n Ngài sanh chúng ta ra, kính tin Ngài vì Ngài là Đ ng tuy t i (l'Absolu) (*1) vô cùng bi n hóa. Ch ng nh ng b n ph n chúng ta là th ph ng kính tin Ngài mà thôi, chúng ta l i còn ph i noi theo l Tr i m i c (Thiên lý). Đ c háo sanh c a Đ ng T o Hóa là th ng ng muôn lo i, ch che nuôi d ng h t c qu n sanh, v n hành qu ng i mà không riêng, thi ân hu mà không k , Đ ng T o Hóa v n làm cái tiêu chu n pháp lý cho chúng ta, thì chúng ta ph i coi theo mà b t ch c. B t ch c Tr i t c là gi Đ o Tr i v y.

2. QUI Y PHÁP

V n v t h u sanh trên Th giới chia ra là: th o m c, côn trùng, thú c m, nh n lo i g i là chúng sanh. Nh n lo i v n là b c t i linh h n h t trong hàng chúng sanh. Cách nh n lo i giao thông s bàn gi i v kho n "Qui y T ng". Đây xin lu n v cách i ãi v i th o m c, thú c m g i là "Th giới giao thông".

a) Đ i v i th o m c: G n ây có nhà bác s n Đ tên là Sir Bose m i thuy t minh r ng loài th o m c c ng bi t c m giác (bi t au n) nh c m thú và nh n lo i v y. Nhà bác s y oán qu quy tr ng b th n kinh (b gân) c a loài th o m c còn ti p c m mau l h n c a loài ng i n a. Ta th ng n cây "m c c " thì nó x p lá l i li n, mà x p m t cách r t lanh l , ti ng Pháp g i cây m c c là "la sensitive" ngh a là cây bi t c m

giác. Các loại thỏ m có khác c ng bi t c m giác nh v y, song s c m giác y, m t th ng ta khó th y ng. y là m t b ng c ch ng ch c r ng loài th o m c u bi t c m giác, t c là có m t i m thú h n (âme animale).

Chúng ta dùng v t th c ph n nhi u là n i ch t th o m c mà nuôi thân (*2) song lu t Tr i nghiêm c m không cho vô c mà phá h i n loài th o m c.

b) Đ i v i thú c m: Chúng ta ch ng nh ng n ng c y nhau là nh có xã h i nh n qu n, mà còn ph i c y n i s c l c c a con ngo i v t n a, nh trâu cày, bò kéo, ng a ch ... V y nên i v i loài thú v t, chúng ta ph i có m t cái b n ph n riêng là:

1. Ch ng nên ánh p con ngo i v t vì nó c ng bi t au n nh mình.
2. Ph i s n sóc nuôi d ng nó cho t t n áp l y công c c nh c c a chúng nó giúp ta.
3. Ch ng nên h i m ng chúng nó vì chúng nó c ng ng th m t i m linh quang c a Đ ng T o Hóa nh chúng ta v y (xin xem l i bài lu n v "Lòng bác ái").

3. QUI Y T NG

Qui y t ng là nh n lo i giao thông, ngh a là b n ph n ng i i v i ng i v y. Đ i khái b n ph n ng i i v i ng i chia ra nhi u b c là: i v i thân t c h hàng (ông bà, cha m , bà con, ch ng v , anh em), i v i qu c gia, xã h i cùng c nh n qu n. C b n ph n y u gom v m t m i g i là Nh n Đ o.

Tam qui v a g i i tr c ó là tam qui i v i bên ngoài (extérieur) nên g i là "*Tam qui ngo i*".

Đ i v i bên trong, ngh a là trong châu thân mình, l i có "*Tam qui n i*".

TAM QUI N I

Đ ng T o Hóa v n là Ph t, dùng huy n di u thiên liêng g i là Pháp mà phân tánh (h n) cho nh n lo i, g i là T ng.

Luy n ng n tinh cho trong s ch nh nhàng ng hi p v i ng n khí g i là *Qui y T ng*.

Luy n H u Thiên Khí tr nên Tiên Thiên Ch n Khí, r i dùng huy n di u bí pháp ng hi p Khí v i Th n, g i là *Qui y Pháp*.

Luy n ng n th n cho c thu n d ng cho Âm Th n tr nên Đ ng Th n, h u tr l i ch b n nguyên là "H Vô chi Khí" ng hi p làm m t v i b n nguyên Ph t, g i là *Qui y Ph t*.

Ngh a lý "*Tam qui n i*" r t xâu xa huy n bí, ch g i i s l c ra ây v y thôi. Ai thâm o lý r i m i có th th u áo rõ h n c.

NG GIÁI

(Xin xem Thánh Ngôn in thành quy n riêng) (1)

(*1) Không vì Tiên Ph t nào sánh b ng.

(*2) Có nhi u nhà tu gi giái r t chín ch n n i n rông trái cây và rau u mà thôi, ngh a là gi th nào cho kh i h i n m ng s ng c a loài th o m c. Nh n trái cây thì không h i n m ng cây, còn n rau thì ch hái l y ng n mà dùng, là ch ý cho cây rau còn s ng ng.

(1) **Thánh Ngôn Hi p Tuy n, Q.2:** B t sát sanh. B t du o. B t tà dâm. B t m t u. B t v ng ng ,

H T

CH N L Y

Tác gi NGUY N TRUNG H U

IMPRIMERIE Đ C L U PH NG
158 rue d'Espagne.
SAIGON

Thánh Th t New South Wales - Australia

Tái n hành n m Quý Mùì 2003

thanhthatnsw@yahoo.com.au

**DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH QUYỂN SÁCH
TRONG KẾT TẬP
"ĐI ĐÓNG CHỈ LÝ Y U LU N"**

---

1. Đi Đóng Công Nguyên (1930)
2. Tiên Thiên Tiên Hậu (1927)
3. Luận Đổng Vấn Đáp (1927)
4. Châu Thân Giới (1927)
5. Chỉ Lý (1928)
6. Vấn Chay (1928)
7. Đổng Tín (1928)
8. Luận Hậu Vấn Báo (1956)

CHỈ LÝ
Hội Thánh Giới Bản Quyển
